

Δύο «σπουδαίοι» και κλασικοί συνθέτες . . .

Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ (Wolfgang Amadeus Mozart)

Ο Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ (Wolfgang Amadeus Mozart: 1756-1791) γεννήθηκε στο Σάλτσμπουργκ της Αυστρίας.

Ξεκίνησε τη σταδιοδρομία του ως το πιο προικισμένο παιδί-θαύμα στην ιστορία της μουσικής. Άρχισε να συνθέτει σε ηλικία πέντε ετών, ενώ στην ηλικία των έξι ετών εμφανίστηκε ως μουσικός στην αυλή της αυτοκράτειρας Μαρίας Θηρεσίας.

Είχε την ικανότητα να διαβάζει με μία ματιά άγνωστα κομμάτια που τοποθετούσαν μπροστά του και να αυτοσχεδιάζει επιτόπου πολύπλοκες συνθέσεις.

Τον τελευταίο χρόνο της ζωής του, μετά από μία περίοδο ύφεσης, ένας μυστηριώδης άγνωστος του παραγγέλλει να γράψει μια Νεκρώσιμη Ακολουθία. Με πυρετώδη απελπισία στρέφεται στο τελευταίο έργο του, το «Ρέκβιεμ» (Requiem). Ο Μότσαρτ, εξαντλημένος, διακατέχεται από την έμμονη ιδέα πως αυτή η Νεκρώσιμη Ακολουθία προορίζεται για τον ίδιο και πως δεν θα καταφέρει να την τελειώσει πριν πεθάνει. Το προαίσθημά του βγαίνει αληθινό. Ο αγαπημένος του μαθητής Συσμάουρ ολοκληρώνει το Ρέκβιεμ ακολουθώντας τα σχέδια του δασκάλου του με κάποιες δικές του προσθήκες.

Η τελευταία σελίδα από το Ρέκβιεμ του Β. Α. Μότσαρτ

Ο Μότσαρτ πέθανε έχοντας συνθέσει συνολικά περισσότερα από εξακόσια έργα. Συνέθεσε επίσης χορωδιακή εκκλησιαστική μουσική, που περιλαμβάνει 18 λειτουργίες, καθώς και κοσμική φωνητική μουσική.

Την κεντρική όμως θέση στη μουσική του καταλαμβάνει η όπερα, που κατά πολλούς είναι το κυρίαρχο είδος φωνητικής μουσικής κατά τη διάρκεια της Κλασικής εποχής.

Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (Ludwig van Beethoven)

Ο Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (Ludwig van Beethoven: 1770-1827), γεννήθηκε στη Βόννη της Γερμανίας το 1770.

Ο Μπετόβεν ανήκει στη γενιά που δέχεται όλη την επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης. Δημιουργεί τη μουσική μιας ηρωικής εποχής και διακηρύσσει με ήχους την πίστη του στην ικανότητα του ανθρώπου να διαμορφώνει τη μοίρα του.

Αντιπροσώπευε το πνεύμα των καιρών αυτών από πολλές απόψεις.

Ηταν ο πρώτος μεγάλος συνθέτης που απέρριψε το ρόλο του υπηρέτη (εκείνη την εποχή οι συνθέτες ζούσαν και εργάζονταν στις αυλές των αριστοκρατών και ουσιαστικά τους υπηρετούσαν) και εναντιωμένος σφοδρά στο σύστημα της πατρωνίας εδραιώθηκε ως αυτόνομος και ανεξάρτητος καλλιτέχνης.

Η χειραφέτησή του άνοιξε το δρόμο προς ένα νέο επίπεδο ατομικής έκφρασης, που επηρέασε βαθύτατα όλη τη μουσική και τους συνθέτες που ακολούθησαν.

Στις 19/01/1972, στο Στρασβούργο το ευρωπαϊκό υπουργικό συμβούλιο, ανακοίνωσε επίσημα ότι καθιερώνεται ως ο επίσημος ευρωπαϊκός ύμνος η Ωδή στη Χαρά (απόσπασμα από το 4ο μέρος της 9ης Συμφωνίας του Μπετόβεν), η οποία θεωρείται ότι εκφράζει τα ιδανικά της ειρήνης, της ελευθερίας και της αλληλεγγύης.

Η επίσημη εκτέλεση του έργου ανατέθηκε στο μαέστρο Χέρμπερτ φον Κάραγιαν (Herbert von Karajan) και του ζητήθηκε να γράψει τρεις διαφορετικές διασκευές.

Το 1985 όλοι οι ηγέτες της Ε.Ε. υιοθέτησαν το απόσπασμα «Ωδή στη Χαρά» ως επίσημο εθνικό ύμνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο ευρωπαϊκός ύμνος διαρκεί 2 λεπτά.

Στα τριάντα (30) περίπου χρόνια του, παρουσίασε τα πρώτα συμπτώματα βαρηκοΐας, που εξελίχθηκε σε κώφωση (έγραψε την 9η και τελευταία Συμφωνία του όντας κουφός, χρησιμοποιώντας το «εσωτερικό» του αυτί). Αυτό το γεγονός τον οδήγησε σε μια μοναχική στάση ζωής και τον έκανε πιο οξύθυμο, με αποτέλεσμα να διαμορφώσει ένα πολύ ιδιότροπο χαρακτήρα.

Έγραψε συνολικά 9 συμφωνίες, μια όπερα με την ονομασία «Φιντέλιο» ή «Λεωνώρα» (την οποία επεξεργάστηκε ξανά και ξανά αρκετές φορές) και ένα μεγάλο αριθμό άλλων έργων.

Η δημιουργική δραστηριότητα του Μπετόβεν κατά τη διάρκεια όλης του της ζωής μαρτυρά την ασταμάτητη προσπάθεια του να πραγματώσει το τέλειο. Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη Βιέννη και στα περίχωρά της και πέθανε σε ηλικία 57 ετών διάσημος και τιμημένος.

«...Η μουσική του Μπετόβεν μας εισάγει στο χώρο του κολλοσσιαίου και του απέραντου. Ισχυρές φωτεινές ακτίνες διαπερνούν το πηχτό σκοτάδι αυτού του απείρου, κάνοντάς μας να βρισκόμαστε αντιμέτωποι με σκιές γιγάντων, που έρχονται και φεύγουν και μας περιβάλλουν σιγά σιγά μέχρι να μας εκμηδενίσουν...»

«...στα βάθη της ψυχής μας γεννιέται το αίσθημα του άγνωστου και του μυστήριου...»

«...(ο ακροατής) βρίσκεται αντιμέτωπος με τα προαισθήματα και τις ανησυχίες του συνθέτη. Μοιάζει με το φως που διαπερνά το έρεβος και δίνει ζωή.»

Hoffmann, Allgemeine Musicalische Zeitung,
4 και 7 Ιουλίου 1810

(μουσικό περιοδικό της εποχής του Μπετόβεν,
που αναφέρεται στην πρεμιέρα της 5ης Συμφωνίας του)

...και κάποια σημαντικά και «κλασικά» είδη σύνθεσης

Το ορατόριο

Το ορατόριο (=προσευχητήριο) είναι ένα από τα μεγάλα φωνητικά είδη εκκλησιαστικής μουσικής.

Πρόκειται για μουσικό έργο μεγάλων διαστάσεων για μονωδούς, χορωδία και ορχήστρα, που βασίζεται κατά κανόνα σε Βιβλικά θέματα και διαπνέεται από θρησκευτικό συναίσθημα.

Παρουσιάζεται σε μία εκκλησία ή μία αίθουσα δίχως σκηνικά, κοστούμια και δράση.

Η πλοκή εξελίσσεται συνήθως με τη βοήθεια ενός αφηγητή, με:

- ρετσιτατίβο και άριες⁶,
- μέρη συνόλων όπως ντουέτο, τρίο και
- χορωδιακά, με ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της χορωδίας.

Το ορατόριο αναπτύχθηκε στην Ιταλία και άνθισε στη Γερμανία, αλλά είχε την πιο διαχρονική απήχηση στην Αγγλία, όπου εξελίχθηκε σε εθνική μουσική φόρμα μέσα από τα έργα του Γκέοργκ Φρήντριχ Χέντελ (George Frideric Handel), του μεγαλύτερου ίσως από τους δημιουργούς του.

Το κοντσέρτο και η συμφωνία

Το κοντσέρτο την εποχή Μπαρόκ είναι ένα είδος οργανικής μουσικής που βασίζεται στην αντιπαράθεση δύο ανόμοιων οργανικών συνόλων (το λατινικό ρήμα *concertare* σημαίνει ανταγωνίζομαι). Οι συνθέτες επινόησαν δύο τύπους κοντσέρτου: το *κοντσέρτο γκρόσσο* και το *σόλο κοντσέρτο*.

Το πιο γνωστό ίσως κοντσέρτο γκρόσσο είναι ίσως οι «**Τέσσερις Εποχές**» του Αντόνιο Βιβάλντι (Antonio Vivaldi).

Το «**κοντσέρτο γκρόσσο**» θεμελιώνεται στην αντίθεση ενός μικρού οργανικού συνόλου με ένα μεγαλύτερο. Πρόκειται για ένα μουσικό διάλογο ανάμεσα στο μικρό και το μεγάλο σύνολο.

Το «**σόλο κοντσέρτο**» που είναι γραμμένο για σόλο όργανο και ένα οργανικό σύνολο συνοδείας αποβαίνει ένα σημαντικό μέσο εξερεύνησης του ήχου και της δεξιοτεχνίας.

6. Άρια: θυρικό τραγούδι με συγκεκριμένη μορφολογική διάρθρωση για σόλο φωνή και ορχηστρική συνοδεία που εκφράζει γενικά έντονο συναίσθημα. Απαντάται στην όπερα, στην καντάτα και στο ορατόριο.

Στην κλασική εποχή η έμφαση δίδεται στο κοντσέρτο για σόλο όργανο (κυρίως πιάνο ή βιολί) και ορχήστρα. Τα τρία μέρη του κλασικού κοντσέρτου ακολουθούν το ήδη καθιερωμένο παραδοσιακό σχήμα γρήγορο-αργό-γρήγορο.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κοντσέρτου είναι η **καντέντσα**, ένα ιδιόμορφο φανταχτερό δεξιτεχνικό μέρος, που δεν είναι πάντα γραμμένο από τον συνθέτη, αλλά αυτοσχεδιάζεται από τον εκτελεστή και παρεμβάλλεται σαν αναβολή της τελικής πτώσης του 1ου μέρους του κοντσέρτου.

Η συμφωνία κατάγεται από την ιταλική εισαγωγή (ουβερτούρα) των αρχών του 18ου αιώνα. Ήταν αρχικά έργο για ορχήστρα σε τρία μέρη, που ακολουθούσε το σχήμα γρήγορο-αργό-γρήγορο.

Αργότερα με την προσθήκη του μενουέτου⁷, η συμφωνία αποκτά τετραμερή δομή και αποτελεί είδος σύνθεσης για μεγάλη ορχήστρα.

7. Μενουέτο: Σύνθεση σε τρίσημο ρυθμό. Η δομή του είναι συνήθως τριμερής (A B A). Αποτελεί συχνά το τρίτο μέρος μιας συμφωνίας.